

O'QITISHNING TEXNIK VOSITALARI VA ULARGA QO'YILADIGAN TALABLAR

O.T. Parpiyev

Namangan muhandislik-qurilish instituti katta o'qituvchi

K.M. Kurbonov

Namangan muhandislik-qurilish instituti katta o'qituvchi

G.I. Ahmedova

Namangan tuman 4-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi- o'qituvchi,

Z.M. Kurbonova

Namangan tuman 9-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi- o'qituvchi

O'qitishning texnik vositalari har tomonlama qulay didaktik vositalar sifatida e'tirof etiladi. Chunki, o'qitishning texnik vositalari yordamida turli didaktik vazifalarni hal qilish mumkin, ya'ni ko'rgazmaligini oshirish, talabalarga har xil tafsilotlarni, o'zgarishlarni ko'rsatish mumkin; bilimlarni mustahkamlash; talabalar faoliyatini nazorat qilish va hokazolar.

Turli - tuman o'qitish vositalari orasida texnik vositalar alohida guruhni tashkil etadi. O'qitishning texnik vositalari vazifalari ta'limda ko'rgazmalilikni amalga oshirish bilan cheklanib qolmaydi qator hollarda ular ma'lumotning mustaqil manbai, ta'limni individuallashtirish vositasi bo'ladi. O'qitishning texnik vositalari pedagogni ba'zi ikkinchi darajali vazifalaridan xolos etib, ayni paytda uning ta'lim jarayonini boshqarish va rahbarlik qilish vazifalarini oshiradi. Ta'lim jarayoniga kompyuterlar va o'quv dasturlarning yetarli miqdordagi o'quv dasturlarini kiritish ushbu vazifalarni to'laroq amalga oshirishga yordam beradi [1].

Ta'lim vositalari xususiyatlariga ko'ra quyidagi turlarga bo'linadi: Bosma: a) matnli, b) tasvirli; Texnik: a) audiovizual; b) yordamchi (jihozli); Real: a) modeli, b) haqiqiy [14].

Shundan, ta'limning texnik vositalarining texnik turiga kiruvchi vositalar quyidagilarni tashkil etadi. Ular "audiovizual" hamda "yordamchi (jihozli)" vositalardir. Ta'limning texnik vositalarini quyidagicha tasniflash ham mavjud: Audio; Video; Audio-video [29].

Hozirgi davrda Internet tarmoqlari va elektron vositalar kommunikatsiya, masofadan o'qitish vositalari keng ko'lamda ta'lim tizimiga kirib kelmoqda va samarali tarzda ishlatilmoqda. Talabalarga fan mavzularini tushuntirishda foydalaniladigan o'qitish vositalariga bir necha talablar qo'yiladi. Ular quyidagilardan iborat:

- ❑ pedagogik talablar;
- ❑ didaktik va metodik talablar
- ❑ o'quv nazariy talablar
- ❑ texnik talablar [13].

Ushbu talablarga to'xtalib o'tamiz. Pedagogik talablar:

• umumiy pedagogik talablar o'qitish vositalarining o'quv maqsadlari, o'quv mazmuni, metodlari va o'qitish shart-sharoitlari birligidan kelib chiqadi. Bunda o'quv rejasining maqsadli bog'liqligini e'tiborga olish zarur;

• o'qitish vositalarining o'rgatilayotgan dars mazmuniga mos kelishi, masalan ko'rgazmali tushuntirishda ta'lim vositasining bilim va ko'nikmalarni egallashda foydasi borligi yoki o'qitish vositalarini o'qitishda natijaga erishish uchun xizmat qilishga asoslanganligi.

Didaktik va metodik talablar:

• Kasbiy tayyorgarlik yoki mashg'ulotlar jarayonida ta'lim vositalari metodik ta'minotni samarali qo'llab - quvvatlashi kerak;

• o'rganilayotgan o'quv materialini qanday qilib uzatilishi (aniq ma'lumotlarga tayangan holda) va ta'lim vositalari qanday qo'llanilishi.

O'quv - nazariy talablar:

• idrok etish jarayoni qonuniyatlariga suyangan holda ta'lim vositalariga o'quv – nazariy talablarni qo'yish mumkin;

• vositalar aniq psixologik mezonlar asosida o'quv- nazariy talablarga javob berishi kerak. Masalan, oddiydan murakkabga yoki asosiy fikrni bir joyga jamlashga.

Texnik talablar:

• ta'lim vositalariga qo'yiladigan texnik talablar kelsak, bunda ta'lim vositalari va texnikaning mosligi, texnikalarning foydalanishda ishonchliligi (foydalanish ishonchliligi);

• o'quv materiali mazmuniga texnik shart-sharoitlarning javob berishi, masalan, xizmat ko'rsatish va ishlatishda texnik xavfsizlik talablariga javob berishi va boshqalar.

Umumiy holda o'qitish vositalari majmuasi quyidagi pedagogik talablarga javob berishi kerak [14]:

1. Har bitta o'quv mavzusi, o'quv elementlari uchun didaktik o'qitish vositalari ishlab chiqilishi va aniqlanishi kerak. Bunda asosiy e'tiborni fanlar dasturlaridagi mazmunning qanchalik yakunlangan qismlariga e'tibor berishi kerak.

2. O'qitish vositalari ta'lim maqsadi va mazmunining umumiyligidan kelib chiqqan holda talabalarda zaruriy bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishga xizmat qilishi zarur. Har bitta mavzu bo'yicha o'qitish vositalari o'quv-tarbiyaviy jarayonga xizmat qilish va yuqori darajadagi pedagogik samaradorlikni ta'minlashi zarur.

3. O'qitish vositalari majmuasiga kiradigan barcha vositalar o'quv dasturi, darslik mazmuni va didaktik tamoyillarga mos kelishi zarur.

Demak, o'qitishning texnik vositalari talabalarda o'qishga va axborotlarni o'zlashtirishga, mehnat qilish, kuzatuvchanlik ham qiziquvchanlikni o'stirishga xizmat qilishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Abduqudusov O., Rashidov H.F. Kasb-hunar pedagogikasi. – Toshkent. O'MKHTTKMO va UQTI, 2009. – 238 b.
2. Anorqulova G.M., Parpiyev O.T. Kasb-hunar ta'limida pedagogik o'yinlardan foydalanish. A.R. Xodjaboyevning umumiy tahriri ostida. Toshkent: O'MKHTTKMO va UQTI, 2010. 44 b.
3. Акрамов, Х.М., & Парпиев, О.Т. (2014). Педагогические технологии как основа развития познавательной деятельности студентов. Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития, 12(2).
4. Ахмедова Г. И., Парпиев О. Т., Тиллабоев Д. Х. Использование дидактических игр в технологии обучения в начальных классах //Экономика и социум. – 2022. – №. 8 (99). – С. 130-134.
5. Djurayev R.X. va b. Pedagogik atamalar lug'ati. - -Toshkent: Fan, 2008, 197 b.
6. Imamnazarov E. D., Parpiyev O. T. Teaching educational technologies in pedagogical activities //Ekonomika i sosium. – 2021. – №. 6-1. – S. 94-96.
7. Коджаспирова Г.М., Петров К.В. Технические средства обучения и методика их использования. – М.:Академия, 2001. – 254 с.
8. Парпиев, О.Т. (2011). Использование педагогических игр как фактор повышения эффективности обучения. Молодой ученый, (12-2), 127-129.
9. Парпиев О. Т. Использование игровых форм при подготовке студентов к педагогической деятельности //Молодой ученый. – 2020. – №. 24. – С. 424-426.
10. Парпиев, О.Т. (2015). Построение учебного процесса в системе повышения квалификации педагогических кадров. Молодой ученый, (21), 822-823.
11. Парпиев, О.Т., & Имамназаров, Э.Д. (2012). Педагогические игры и их возможности в профессиональном обучении. In Проблемы и перспективы развития образования (pp. 149-150).
12. Парпиев О.Т., Имамназаров Э.Д. Факторы формирования профессиональной компетенции будущих педагогов профессионального образования. // Экономика и социум.-2022.- №10-2(101).
13. Rashidov X.F., Xabib X., Yeldasheva G., Zakirov A. "Kasbiy pedagogika" blokini o'qitish metodikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma. T. O'MKHTTKMO va UQTI – 2007. 182 b.
14. Xodjaboyev A. R., Anorkulova G. M., Parpiyev O. T. Metodika ispolzovaniya sredstv obucheniya v professionalnom obrazovanii //Metodicheskoye posobiye.- 2011.-2011. – 2011.

15. Arifjanov, A., Xodjiyev, N., Jurayev, S., Kurbanov, K., & Samiev, L. (2020, June). Increasing heat efficiency by changing the section area of the heat transfer pipelines. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 869, No. 4, p. 042019). IOP Publishing.
16. Xodjiev, N., Juraev, S., Kurbanov, K., Sultonov, S., Axatov, D., & Babayev, A. (2022, June). Analysis of the resource-saving method for calculating the heat balance of the installation of hot-water heating boilers. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2432, No. 1). AIP Publishing.
17. Парпиев, О. Т., & Турғунов, И. Б. (2021). Учебные образовательные технологии в педагогической деятельности. Экономика и социум, (5-2 (84)), 168-171.
18. Парпиев, О. Т., & Султонов, С. С. (2021). Способы достижения образовательной эффективности при совершенствовании педагогических процессов. Экономика и социум, (9 (88)), 623-626.
19. Парпиев, О. Т., & Ахатов, Д. Н. (2021). Использование педагогических задач в процессе подготовки будущих специалистов. Экономика и социум, (11-2 (90)), 287-290.
20. Melikuziyev, S., Mirnigmatov, S., Elmuratova, A., Ibragimova, Z., Juraev, S., & Kurbanov, K. (2022, June). New technology for protecting agricultural products from pests. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2432, No. 1). AIP Publishing.
21. Imamnazarov, O. B., Qurbonov, K. M., Pulatova, M. M., Khayitova, M. S., Numonjon, U. A., & Malikov, E. N. (2020). Ground water modes regulation during irrigation by the water-saving method. Journal of Critical Reviews, 7(12), 924-927.
22. Курбонов, К. М. (2022). Повышение тепловой эффективности водогрейных котлов путём улучшения конструктивных параметров. Энегосбережение и водоподготовка, (2), 136.
23. Arifjanov, A. M., Muxammadrashitovich, Q. K., & Parpiyev, O. T. (2022). Suv isitish qozon qurilmasining gidravlik parametrlarini hisoblash. Mexanika i texnologiya, 4(9), 157-161.
24. Парпиев, О. Т., Курбанов, К. М., & Курбанова, З. М. (2022). Системы организации педагогических процессов. Экономика и социум, (10-2 (101)), 513-516.
25. Парпиев, О. Т., & Курбонов КМ, С. С. (2022). Установка охлаждения воздуха за счёт частичного испарения. Экономика и социум, (4), 95.
26. Курбонов КМ, А. Д. (2022). Роль учебных мастерских в организации практического обучения. Экономика и социум, (4), 95.
27. Парпиев, О. Т., Курбонов, К. М., & Курбанова, З. М. (2023). Формирование профессиональных качеств студентов путем использования проблемных ситуаций в образовательном процессе. Экономика и социум, (1-2 (104)), 435-438.

28. Arifjanov A., Kurbonov K. Increasing the thermal efficiency of water heating boilers by improving design parameters //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2023. – Т. 452. – S. 04010.
29. Ismailova Z.K., Musayev R.S. Ta'limning texnik vositalari. O'quv qo'llanma. T.: 2008. 83 b
30. Парпиев О. Т. Моделирование профессиональной деятельности педагога в непрерывном образовании //Namangan muhandislik-texnologiya instituti Ilmiy-texnika jurnali.
31. Parpiyev O. T. Fanlarni o'qitishda variativ test va topshiriqlardan foydalanish //Scientific Impulse. – 2023. – Т. 2. – №. 16. – S. 593-599.
32. Parpiyev O. T., Ahatov D. N., Toshpo'latov U. A. Bo'lajak mutaxassislarda muammoli vaziyatlarni hal qila olish qobiliyatlarini shakllantirish: bo'lajak mutaxassislarda muammoli vaziyatlarni hal qila olish qobiliyatlarini shakllantirish. – 2023.
33. J.A.Daminov, O.T.Parpiyev, J.J.Daminov, S.S.Mardonov, A.A.Abdug'aniyev Ixtisoslik fanlaridan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi // «Qurilishda innovatsiyalar, binolar va inshootlarning seysmik xavfsizligi» mavzusidagi Xalqaro miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari. – 2023.
34. O.T.Parpiyev, M.J.Xabibullayev, M.L.Xasanova O'quv jarayonini metodik ta'minlash orqali ta'lim samaradorligini oshirish // «Qurilishda innovatsiyalar, binolar va inshootlarning seysmik xavfsizligi» mavzusidagi Xalqaro miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari. – 2023.
35. To'rayev, A. B., Parpiyev, O. T., Qurbonov, K. M., & Qurbanova, Z. M. (2023). Ta'lim tizimida pedagogik nazoratning o'rni: ta'lim tizimida pedagogik nazoratning o'rni.
36. O.T. Parpiyev, S.S. Sultonov, D.M. Umarov Mutaxassislik fanlarini o'qitishda elektron darsliklardan foydalanish masalalarI // “Xorijiy tillarni o'qitishda innovatsion yondashuvlar” mavzusida xalqaro miqyosida ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – 2023.
37. Parpiyev O. Bo'lajak mutaxassislarda muammoli vaziyatlarni hal qila olish qobiliyatlarini shakllantirish //“Texnika va texnologiyalar rivojining istiqbollari: muammolar va yechimlar” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. – 2023.